

3.2. Ekologické aspekty ekonomického vývoje do roku 2008

Lidská společnost a její ekonomické aktivity představují pro kvalitu životního prostředí potenciální zátěž. Obzvláště v době výrazného ekonomického růstu (jako bylo období 2004 až 2007, resp. 2008) mohou být tyto vlivy intenzivnější. Mohou zvyšovat tlak na životní prostředí jak na straně vstupů (např. materiálových či energetických) nebo na straně výstupů (např. odpadů, emisí do ovzduší či znečištění vod). Tato kapitola je zaměřena na vybrané indikátory sledující ekologickou zátěž hospodářského růstu v letech 2004 až 2008¹ a tento pohled je doplněn o výdaje na ochranu životního prostředí.

- **Hospodářský růst vyvolal růst materiálové spotřeby...**

Výrazný hospodářský růst v letech 2004 až 2007 (v průměru 5,9 % ročně) byl, na rozdíl od předchozího období, doprovázen růstem materiálových vstupů do ekonomiky. Domácí materiálová spotřeba² (DMC) rostla v průměru o 2,5 % ročně a přímý materiálový vstup³ do ekonomiky (DMI) až o 3,3 %. Tento růst představoval změnu proti předchozímu období 1999 až 2003, kdy se při 2,6% průměrném meziročním růstu ekonomiky snižovaly jak DMI (v průměru o 0,3 % ročně), tak DMC (1,0 % za rok).

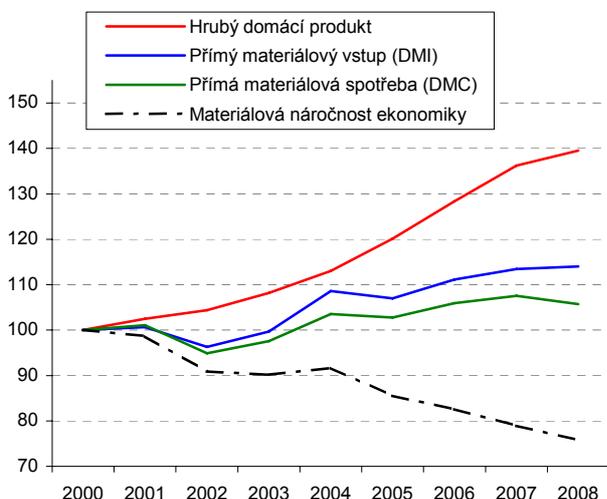
V roce 2008 se ovšem s výraznějším zpomalením výkonu ekonomiky nárůst DMI zastavil a materiálová spotřeba dokonce opět poklesla (1,6 %).

- **... ale materiálová náročnost ekonomiky přesto stále klesala**

Nicméně přestože se s relativně vysokým hospodářským růstem v letech 2004-2008 zvyšoval tlak na životní prostředí (v podobě rostoucí materiálové spotřeby) materiálová náročnost⁴ české ekonomiky klesala (o 17 %) a dokonce se oproti předchozímu období 1999-2003 tento pokles urychlil. Jinými slovy, materiálová produktivita⁵ se v české ekonomice v tomto období zvýšila o 21 %.

Tento proces oddělování křivek hospodářského výkonu a tlaku na životní prostředí je označován termínem tzv. relativní decoupling - situace, kdy environmentální zátěž na jednotku HDP sice klesá, ale v absolutním vyjádření zátěž stále roste.

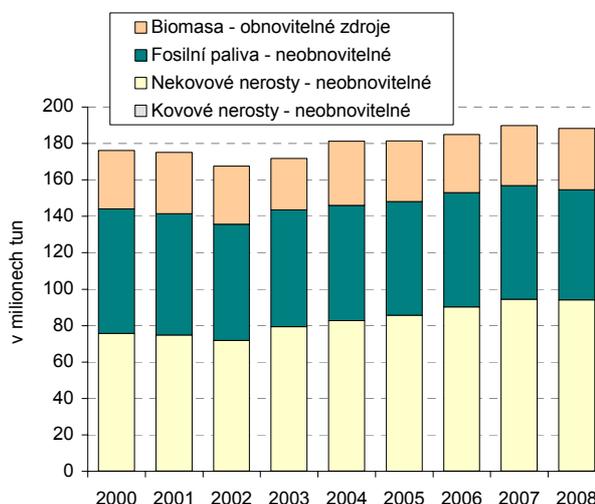
Graf č. 3.2.1 Materiálová náročnost* ekonomiky (rok 2000=100)

* Domácí materiálová spotřeba na jednotku HDP (ve s.c. 2000).

Pramen: ČSÚ – účet materiálových toků

Graf č. 3.2.2 Domácí užitá těžba (v mil. t)

Pramen: ČSÚ – účet materiálových toků

¹ Ukazatele statistiky životního prostředí jsou v současné době dostupné do roku 2008, emise do roku 2007.

² DMC - domácí užitá těžba plus dovoz hotových výrobků, vytěžených surovin a biomasy – měří celkové množství materiálu a výrobků přímo spotřebovaných v hospodářství.

³ DMI - domácí užitá těžba plus dovoz hotových výrobků, vytěžených surovin a biomasy – měří vstup používaných materiálů v hospodářství (tj. všechny materiály, které mají ekonomickou hodnotu a jsou používány pro výrobu a spotřebu).

⁴ Poměr DMC a HDP ve stálých cenách roku 2000 (v této analýze je pro výpočet všech ukazatelů náročnosti ekonomiky ve jmenovateli použit HDP ve stálých cenách roku 2000).

⁵ Poměr HDP (ve s. c. 2000) a DMC – jedná se o převrácenou hodnotu materiálové náročnosti ekonomiky.

- **Přesun zátěže mezi státy byl intenzivnější**

Zahraniční obchod je v podstatě formou přesunu ekologické zátěže z jedné země do druhé. Fyzický dovoz lze považovat za zátěž spojenou s těžbou surovin a produkcí zboží, kterou přesouvá dovážející země do země původu dovozu. Vzhledem k růstu významu zahraničního obchodu pro ekonomický vývoj v letech 2004 až 2008, nabývaly tyto přesuny materiálů (resp. zátěže) na významu. Fyzický vývoz vzrostl v tomto období o 39 % a dovoz o 31 %. Z tohoto lze usuzovat, že rychlost přesunu ekologické zátěže z České republiky do jiných zemí byla pomalejší než přesun zátěže do České republiky. Na druhou stranu byl po celé období fyzický dovoz vyšší než vývoz, takže z pohledu materiálových toků byla ČR v podstatě po celé období stále „vývozcem zátěže“.

- **Růst spotřeby neobnovitelných zdrojů byl tažen stavebními činnostmi**

Na nárůstu domácí materiálové spotřeby se v období 2004 až 2008 nejvíce podílely neobnovitelné zdroje, obzvlášť pak výrazný růst spotřeby stavebních nerostných surovin (23 %) vyvolaný zvýšenou stavební činností (hrubá přidaná hodnota ve stavebnictví vzrostla o 10,8 %). Podíl neobnovitelných zdrojů se tak zvyšoval na úkor obnovitelných zdrojů (biomasy) a pohyboval se v roce 2008 okolo 88,6 %.

- **Podíl fosilních paliv v materiálové spotřebě klesal**

V rámci neobnovitelných zdrojů pokračoval hlavně kvůli rostoucímu objemu stavebních nerostných surovin dlouhodobý pozvolný pokles významu fosilních paliv (o 3,4 p. b.). V roce 2008 se tak jejich podíl pohyboval okolo 37 % materiálové spotřeby, zatímco v roce 2003 to bylo ještě 41 %. Důvodem tohoto poklesu byla především stagnace (resp. pokles) těžby uhlí, kterou nekompenzoval ani mírný nárůst spotřeby ropy a ropných produktů. Proto byl po celé sledované období (s výjimkou roku 2006) příspěvek fosilních paliv k růstu domácí materiálové spotřeby záporný.

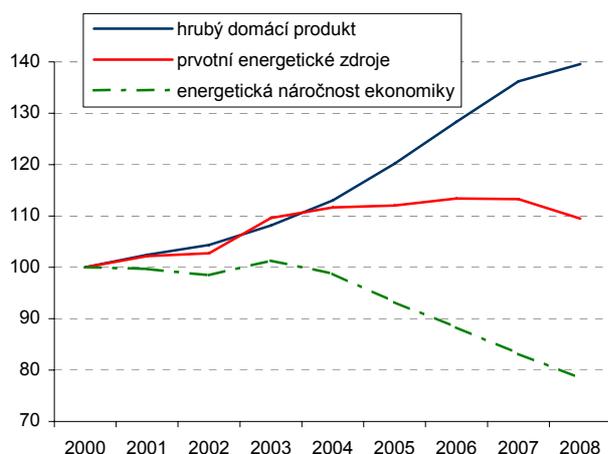
- **Prvotní energetické zdroje stagnovaly**

Relativní pokles významu fosilních paliv z pohledu materiálových toků v letech 2004 až 2007 potvrzuje i stagnující trend prvotních energetických zdrojů (PEZ), které do české ekonomiky v těchto letech vstupovaly. Rychlý hospodářský růst si ve sledovaném období totiž nevyžádal dodatečnou potřebu prvotních energetických zdrojů a v roce 2008 došlo dokonce k jejich poklesu (o 3,3 %). Přitom v období 1999 až 2003 tyto vstupy naopak poměrně výrazně rostly⁶ (v průměru o 1,8 % ročně).

- **Pokles energetické náročnosti české ekonomiky se urychlil**

Po celé období tedy docházelo v této souvislosti ke vzdalování křivek ekonomického výkonu a tlaku na životní prostředí (v podobě spotřeby PEZ), takže energetická náročnost připadající na jednotku HDP výrazně klesala (o 23 %). I přes tento pokles však česká ekonomika nadále patří mezi energeticky a materiálově náročnější. Energetická náročnost na jednotku HDP (v PPS) se v roce 2007 pohybovala na úrovni 154 % průměru EU 27 a materiálová náročnost okolo 181 % v roce 2005.

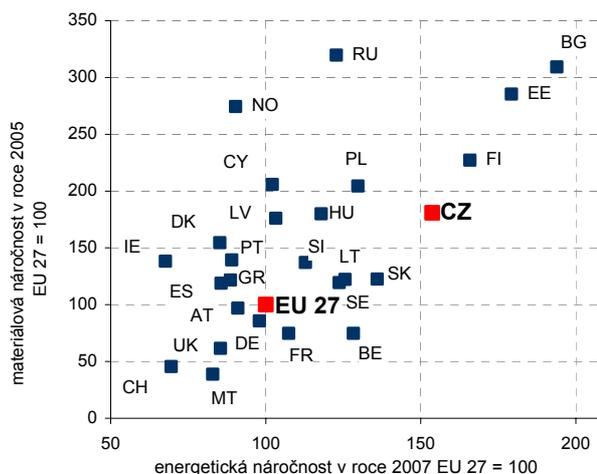
Graf č. 3.2.3 Energetická náročnost* ekonomiky (rok 2000=100)

* Primární energetické zdroje na jednotku HDP (ve s. c. 2000).

Pramen: ČSÚ – energetická bilance

Graf č. 3.2.4 Materiálová a energetická náročnost (mezinárodní pohled)

Pramen: Eurostat, výpočty ČSÚ

⁶ Zvýšení PEZ v r. 2003 bylo způsobeno především spuštěním prvního bloku JE Temelín (vyrobené teplo z palivových článků).

- **Růst produkce odpadů byl tažen rychle rostoucími odvětvími**

Odpady jsou negativním výstupem výrobních procesů a spotřeby ve společnosti a pro životní prostředí tak představují potenciální zátěž. Odpadová náročnost ekonomiky je proto dalším z ukazatelů, který charakterizuje vazby mezi ekonomickým vývojem a souvisejícími environmentálními tlaky.

Celková produkce odpadů vykazovala v posledních letech mírně rostoucí tendenci (o 2,8 % mezi lety 2005 až 2008)⁷. K největšímu nárůstu došlo jednak v odvětvích, která se specializují na nakládání s odpady (odstraňování odpadních vod, pevného odpadu a čištění města, recyklace druhotných surovin), a také v odvětvích, která zažívala velký růst (např. stavebnictví, výroba motorových vozidel či výroba elektrických strojů a přístrojů).

- **Objem komunálního odpadu dlouhodobě roste**

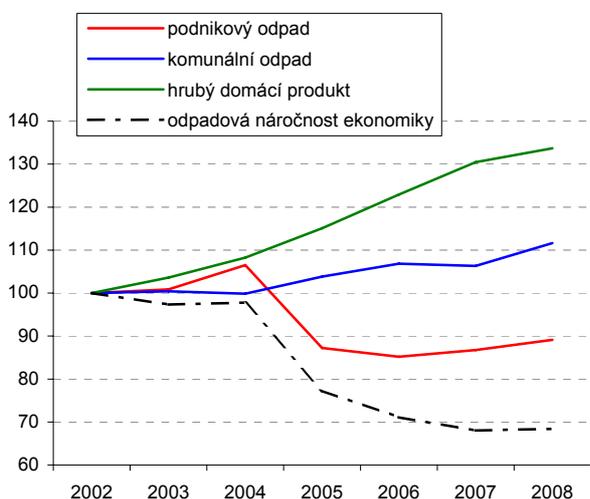
Nerostly však pouze podnikové odpady, které se na celkové produkci odpadů podílejí zhruba z 88 %, ale také komunální odpad vzniklý na území obcí. Ten rostl v letech 2005 až 2008 dokonce rychleji (7,5 %) než podnikové odpady (2,2 %). Ovšem vzhledem k menšímu podílu byl jeho příspěvek k růstu celkové produkce odpadů relativně malý.

V roce 2008 připadalo na jednoho obyvatele 305 kg komunálního odpadu, zatímco v letech 2002-2004 se tento objem pohyboval okolo se 279 kg. Výrazný nárůst lze spojovat nejen s růstem spotřeby obyvatel ve sledovaném období, ale i růstem živnostenského podnikání, jehož odpady jsou v komunálních odpadech rovněž částečně zahrnuty.

- **Odpadová náročnost ekonomiky stagnuje**

Celkový nárůst produkce odpadů od roku 2005 (2,8 %) tak i přes rychlý hospodářský růst vedl k poklesu tzv. odpadové náročnosti ekonomiky. Ovšem s ekonomickým zpomalením (a dalším růstem produkce odpadů v roce 2008) se tento pokles zastavil a odpadová náročnost ekonomiky mezi lety 2007 a 2008 stagnovala. Zatímco v roce 2005 připadalo 9,4 kg odpadu na 1 000 Kč HDP, v letech 2007 a 2008 se odpadová náročnost ekonomiky pohybovala shodně okolo 8,3 kg na 1 000 Kč HDP.

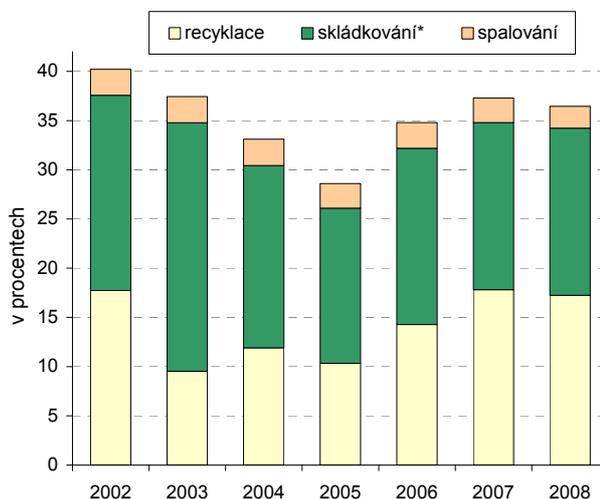
Graf č. 3.2.5 Odpadová náročnost ekonomiky* (rok 2002=100)

* Produkce podnikového a komunálního odpadu na jednotku HDP (ve s. c. roku 2000).

Pramen: ČSÚ

Graf č. 3.2.6 Vybrané způsoby nakládání s odpady (podíl na celkovém nakládání s odpady v %)

* Skládkování a ostatní způsoby ukládání v úrovni nebo pod úrovní terénu.

Pramen: ČSÚ

⁷ Hodnotit produkci odpadů v celém sledovaném období let 2004-2008 je problematické, neboť například mezi lety 2004 a 2005 došlo k vyřazení některých druhů odpadů z evidence odpadů, což vedlo k významnému poklesu vykazované produkce podnikových odpadů. Z tohoto důvodu zde hodnotíme vývoj celkového množství odpadů až od roku 2005.

- **Většina komunálního odpadu stále končí na skládkách. Je však více tříděného odpadu ...**

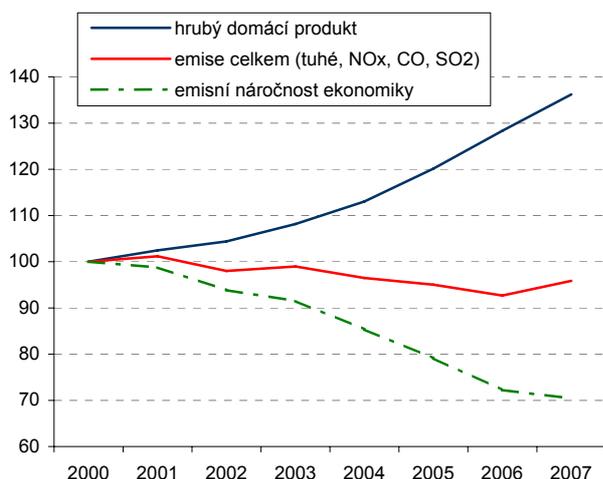
Vedle samotné produkce odpadů je však stejně důležité sledovat i nakládání s již vytvořeným odpadem (využití a odstranění), protože hlavně tento proces nakonec determinuje konečnou zátěž pro životní prostředí.

K pozitivnímu vývoji dochází v případě chování obyvatel při nakládání s vlastním odpadem - dlouhodobě se zvyšuje podíl tříděného odpadu (z 5,9 % v roce 2002 na 14,3 % v roce 2008) a využívání možností svozu objemného odpadu. Proti roku 2002 vzrostl objem vytříděného odpadu 2,7krát a svoz objemného odpadu téměř o čtvrtinu. Na druhou stranu stále většina komunálního odpadu končí na skládkách. Dochází sice k poklesu podílu skládkovaného komunálního odpadu (z 80 % v roce 2004 na 71 % v roce 2008), ale celkové množství neklesá. Naopak ve sledovaném období klesal objem spalovaného komunálního odpadu (o 11 %) a snižoval se i podíl tohoto způsobu odstraňování (ze 14 % v roce 2004 na 11 % v roce 2008).

- **Využití odpadu recyklací roste**

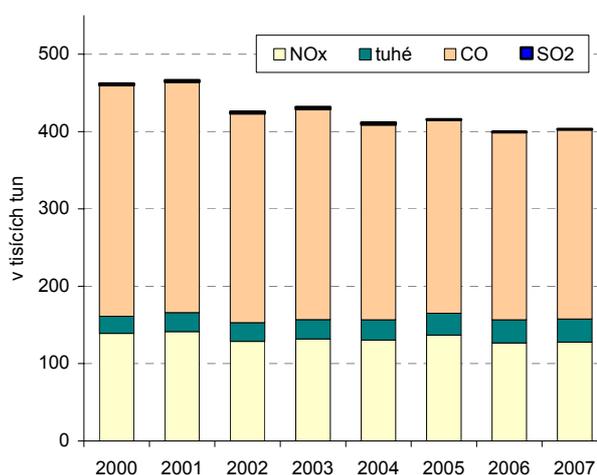
Pokud jde o nakládání s podnikovým i komunálním odpadem dohromady, skládkováním (kódy nakládání D1 – D5) bylo v roce 2008 odstraněno 17 % odpadů (pokles o 941 tis. tun proti roku 2004, tj. 16 %) a spáleny byly 2 % odpadů (kódy R1 a D10). Ze způsobů využití odpadů převažuje recyklace (kódy R4 a R5), jejíž podíl se na celkovém nakládání s odpady dlouhodobě zvyšuje (na 17 % v roce 2008), a představuje tak okolo 66 % veškerého využitého odpadu.

Graf č. 3.2.7 Emise hlavních znečišťujících látek (rok 2000=100)

Pramen: ČHMÚ, výpočty ČSÚ

Graf č. 3.2.8 Emise z dopravy (REZZO 4) (v tis. t)

Pramen: ČHMÚ

- **Emise do ovzduší poklesly jen mírně, ...**

V porovnání s dramatickým poklesem v průběhu 90. let minulého století (spojeným se strukturálními změnami v ekonomice a velkými investičními projekty na ochranu ovzduší) se vývoj emisí čtyř základních znečišťujících látek (tuhé emise, NO_x, SO₂ a CO) po roce 2000 může jevit téměř jako stagnace. Ovšem i v tomto období docházelo ke snižování emisí, byť k velmi pozvolnému a spíše z dlouhodobého hlediska než z roku na rok⁸. V roce 2007 bylo proti roku 2004 vypuštěno do ovzduší menší množství NO_x (-1,9 %), SO₂ (-1,2 %) i CO (-0,2 %). Naopak množství tuhých emisí vzrůstalo (+3,7 %). V celkovém součtu se mezi lety 2004 a 2007 jednalo o pokles o 6,8 tisíce tun (0,6 %) a to i přes meziroční nárůst v roce 2007.

- **... ale emisní náročnost ekonomiky se snížila o 18 %**

Díky rychlému hospodářskému růstu se i přes pouze velmi mírný pokles objemu emisí v letech 2004 až 2007 snížila emisní náročnost ekonomiky⁹ o téměř 18 %. I zde tedy docházelo k oddělování křivek ekonomického vývoje a zátěže na životní prostředí, ale stejně jako v případě odpadové náročnosti se tento proces ke konci sledovaného období zpomaloval.

⁸ Výkyvy z roku na rok mohou být vyvolány například klimaticky odlišnými podmínkami v daném roce, což značně komplikuje hodnocení kvalitativních změn v ekonomice ve vztahu k tzv. emisní náročnosti.

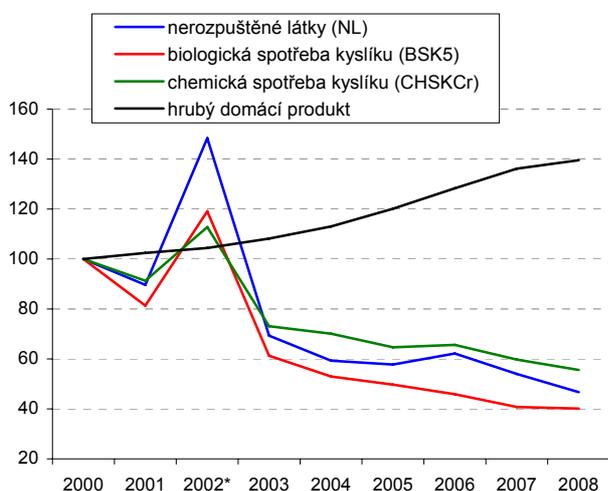
⁹ Součet tuhých emisí, NO_x, SO₂ a CO (v tunách) na jednotku HDP (ve s. c. 2000).

Na poklesu celkového množství emisí se nejvíce podílely emise NO_x, které představují zhruba 27 % emisí čtyř základních látek znečištění, a také emise SO₂ (jejichž podíl činí 20 %). Emise CO, které se pohybovaly okolo 47 % objemu celé této skupiny látek, přispívaly k poklesu pouze do roku 2006. V roce 2007 se meziročně významně zvýšily (o 5,6 %) a to nakonec vedlo k celkovému nárůstu emisí oproti předchozímu roku (zvýšení hlavně u velkých stacionárních zdrojů znečištění - REZZO 1).

- **Nárůst tuhých emisí do ovzduší byl tažen dopravou**

S hospodářským růstem je velmi úzce spojen růst intenzity dopravy (REZZO 4). Ta se v roce 2007 podílela na součtu všech čtyř základních látek z 37 %. Na emisích CO se podílela z 50 %, na NO_x ze 45 % a na tuhých emisích ze 47 %. V letech 2004 až 2007 sice došlo v případě NO_x, CO a SO₂ k poklesu emisí z dopravy, což může souviset s postupnou obnovou vozového parku, ale pokud jde o tuhé emise, ty se za tři roky zvýšily o více než 14 % (o 3,8 tisíc tun). Zvýšení těchto emisí je pravděpodobně důsledkem vyšší intenzity dopravy v těchto letech: přepravní výkony v osobní dopravě totiž vzrostly o 5,5 % (vč. individuální) a v nákladní dopravě o 6,3 %¹⁰.

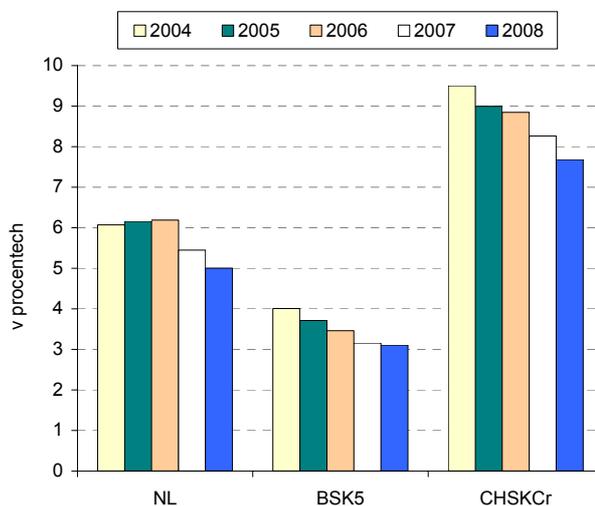
Graf č. 3.2.9 Vypouštění znečištění do vodních toků (rok 2000=100)

* Hodnoty jsou ovlivněny povodněmi v srpnu 2002.

Pramen: ČSÚ

Graf č. 3.2.10 Podíl vypouštěného znečištění vod na celkovém produkovaném znečištění (v %)

Pramen: ČSÚ

- **Pokles znečišťování vodních toků pokračoval, i přes rychlý hospodářský růst ...**

Znečištění vodních toků mělo na rozdíl od odpadů a emisí v letech 2004 až 2008 jednoznačně klesající tendenci. V tomto případě docházelo k úplnému oddělení trendů zátěže životního prostředí a ekonomického výkonu (tzv. absolutní decoupling), protože se snižovalo nejen znečištění na jednotku HDP, ale klesalo i celkové množství vypouštěného znečištění.

Množství nerozpuštěných znečišťujících látek (NL) vypouštěných do vodních toků kleslo v letech 2004 až 2008 o více než 21 % a množství vypouštěného organického znečištění se v ukazateli BSK₅¹¹ snížilo o 24 % a v ukazateli CHSK_{Cr}¹² téměř o 21 %. Hodnoty se tak dostaly u NL na méně než 30 % úrovně roku 1991, u BSK₅ na 9 % a CHSK_{Cr} na 19 %.

¹⁰ Pramen: Ministerstvo dopravy ČR, Ročenka dopravy ČR 2007 (online); Ministerstvo dopravy ČR; Centrum dopravního výzkumu, v. v. Vystaveno roku 2008 (cit. 10. 4. 2010) <http://www.sydos.cz/cs/rocenka-2007/index.html>

¹¹ BSK₅ je biochemická spotřeba kyslíku, který spotřebují organismy na rozklad znečištění za 5 dní.

¹² CHSK_{Cr} je chemická spotřeba kyslíku stanovená dichromanem.

- **... nejen díky zlepšení infrastruktury odstraňující znečištění, ale i předcházení vzniku znečištění**

Důvodem pokračujícího poklesu byly z velké části investice do infrastruktury odstraňující vyprodukované znečištění (veřejná kanalizace, čistírny odpadních vod¹³ a zařízení v podnicích, které nejsou na veřejnou kanalizaci napojeny). V roce 2008 bylo do vodních toků vypuštěno 5 % nerozpuštěného znečištění, které v České republice v tomto roce vzniklo. Od roku 2004 se tento poměr snížil o 1,1 p. b. (tj. téměř o 12 p. b. od roku 1991). K podobnému poklesu došlo i v případě organického znečištění měřeného biologickou a chemickou spotřebou kyslíku, kde se podíl vypuštěného a produkovaného znečištění pohyboval okolo 3,1 %, resp. 7,7 %.

V průběhu let 2000 až 2008 docházelo nejen k poklesu vypouštěného znečištění, ale i k poklesu produkovaného množství. Z toho lze usuzovat, že se na snižování tlaku na životní prostředí podílelo nejen zvyšování kapacit a účinnosti zařízení, která odstraňují již vzniklé znečištění, ale i k zavádění technologií, které samotnému vzniku znečištění předcházejí.

- **Růst odebírané vody byl tažen energetikou¹⁴**

Znečištění vod (jako výstup z ekonomických procesů) však není jediným existujícím environmentálním tlakem, který souvisí s vodou a vodními toky. Voda je rovněž zdrojem, který je z povrchových a podzemních vod odebírán (a spotřebován nebo vrácen zpět). Největší podíl na odběru povrchových vod představuje energetický sektor - převážně pro chlazení cirkulujících par (57 % v roce 2008), 22 % odebírají vodovody pro veřejnou potřebu¹⁵ a 17 % průmysl. Podíl zemědělství (vč. závlah) se v roce 2008 pohyboval okolo 1,3 %.

Odběry povrchových vod tak celkově mezi lety 2005 a 2008 vzrostly o 3,5 %. Pro vývoj celkového množství odebírané povrchové vody jsou určující potřeby energetického sektoru. Ty začaly ve sledovaném období (2004-2008) růst až po roce 2005 a do roku 2008 se zvýšily téměř o 14 % (hrubá přidaná hodnota v energetice za stejnou dobu vzrostla o 20 %). Ve stejném období rostla i spotřeba v zemědělství¹⁶ (o 97 %, zatímco hrubá přidaná hodnota klesla o téměř 22 %), ale vzhledem k malému podílu na celkových odběrech povrchových vod byl vliv tohoto nárůstu nevýznamný. Opačný vývoj probíhal v průmyslu a vodovodech pro veřejnou potřebu. V obou těchto kategoriích totiž naopak pokračoval dlouhodobý pokles odběru vody (o 25,8 %, resp. o 4,3 %). Náročnost průmyslu na dodávky vody tak v období hospodářského růstu klesala nejen relativně (tj. v porovnání s 30% růstem hrubé přidané hodnoty¹⁷), ale i absolutně (pokles o 92 mil. m³, tj. 6 % odebraných povrchových vod v roce 2005).

¹³ Například podíl obyvatel napojených na čistírnu odpadních vod vzrostl ve sledovaném období o 4,7 p. b. na téměř 76 %.

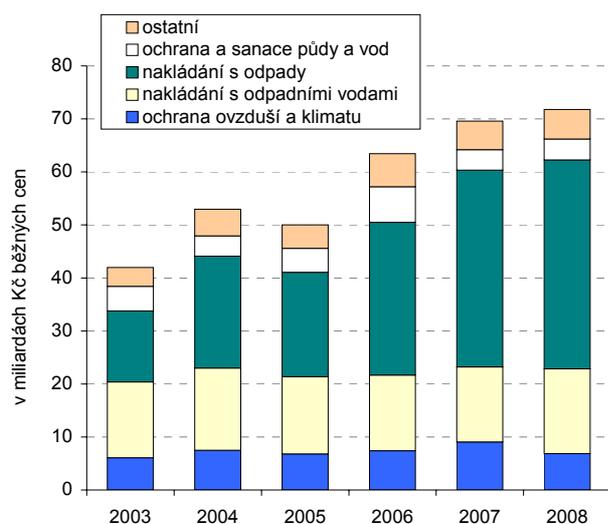
¹⁴ Pramen: Ministerstvo zemědělství ČR. Zpráva o stavu vodního hospodářství ČR, stav ke dni 31. 12. 2008. Mze ČR, Praha, 2009, ISBN 978-80-7084-850-0 a dále Ministerstvo zemědělství ČR. Zpráva o stavu vodního hospodářství ČR, stav ke dni 31. 12. 2005. Mze ČR, Praha, 2006, ISBN 80-7084-543-0.

¹⁵ Z povrchových vod odebraly v roce 2008 vodovody pro veřejnou potřebu téměř 362 milionů m³ vody (22 % celkových odběrů) a z podzemních vod 320 milionů m³, což představuje 84 % odběru z těchto zdrojů.

¹⁶ Zemědělství včetně závlah, ale bez chovu ryb.

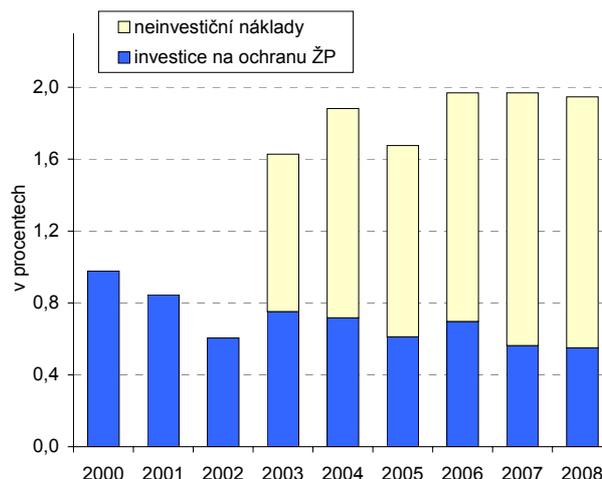
¹⁷ Průmysl je v statistice vodního hospodářství definován jako OKEČ 10 až 45 bez energetiky a vodovodů (tj. bez OKEČ 401, 403 a 41). Hrubá přidaná hodnota průmyslu je zde uvedena pro OKEČ 10 až 45 bez celé sekce E (tj. OKEČ 40 a 41).

Graf č. 3.2.11 Výdaje na ochranu životního prostředí (v mld. Kč b. c.)

Pramen: ČSÚ

Graf č. 3.2.12 Investice a neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí v poměru k HDP (v %)

* Neinvestiční náklady se zjišťují až od roku 2003.

Pramen: ČSÚ

- Výdaje na ochranu životního prostředí rostly díky neinvestičním nákladům**

Výdaje na ochranu životního prostředí (součet investičních a neinvestičních výdajů) jsou ukazatelem, kterým je vyjádřena snaha společnosti odstranit zatížení nebo předejít jeho vzniku. S ekonomickým růstem (růstem disponibilních zdrojů) lze tedy očekávat nikoliv riziko, ale příležitost pro životního prostředí.

Hodnota investic na ochranu životního prostředí se každý rok (2004 až 2008) pohybovala průměrně okolo 20 mld. Kč. Jejich význam na celkové hodnotě výdajů však mezi lety 2004 a 2008 klesl o 10 p. b. na 28 %. Naopak neinvestiční výdaje v tomto období vzrostly o 128 % na 51 mld. Kč. Tento nárůst souvisel hlavně s nutností běžných provozních nákladů spojených s investičními akcemi, které byly na ochranu životního prostředí realizovány v předchozích letech.

- Růst výdajů držel krok s růstem ekonomiky**

Výdaje na ochranu životního prostředí tak ve sledovaném období vzrostly v běžných cenách o více než 71 %, zatímco hrubý domácí produkt v běžných cenách, k němuž se výdaje na ochranu životního prostředí většinou vztahují, vzrostl o 43 %. Poměr výdajů na ochranu životního prostředí k HDP se tak postupně zvyšoval a v letech rychlého hospodářského růstu se udržel na relativně stabilní úrovni okolo 1,9 %.

- Růst výdajů na nakládání s odpady dominoval.**

Na rozdíl od 90. let, kdy byla pozornost soustředěna hlavně na investice na ochranu ovzduší a klimatu, byly v posledních letech stále významnější výdaje spojené s nakládáním s odpady a odpadními vodami. V roce 2008 bylo téměř 55 % všech výdajů určeno na nakládání s odpady, přičemž 89 % tvořily neinvestiční náklady. Růst těchto nákladů (212 %) také nejvíce přispěl k růstu celkových výdajů na ochranu životního prostředí v letech 2004 až 2008. Výdaje na nakládání s odpadními vodami představovaly v roce 2008 druhý největší podíl na celkových výdajích (22 %). Investice v této oblasti sice ve sledovaném období výrazně klesly (o 21 %), ale pokles byl více než kompenzován nárůstem neinvestičních nákladů, takže celkové výdaje na nakládání s odpadními vodami nakonec vzrostly o 12 %. Dříve dominantní oblast výdajů na ochranu životního prostředí, investice na ochranu ovzduší a klimatu se ve sledovaném období snížily o 8 %. Nárůst neinvestičních nákladů v této oblasti (59 %) ale celý pokles kompenzoval, takže výdaje na ochranu ovzduší a klimatu nakonec vzrostly o 13 %. Přesto se však podíl těchto výdajů na celkových výdajích snížil o 4,9 p. b. na 9,6 %.